

JAARVERSLAG SOCIAAL DOMEIN OPSTERLAND 2025

September 2026

Inhoud

Samenvatting/ conclusie	3
Inleiding	4
1. Doel Jaarverslag Sociaal Domein	5
1.1 Toelichting.....	5
2. Kader	6
2.1 Landelijke wet- en regelgeving	6
2.2. Landelijke en Regionale afspraken	7
2.3 Lokale regelgeving.....	8
3. Inhoudelijke doelen	9
3.1 Participatie	9
3.2 Gezondheid en Preventie	21
3.3 Opgroeien	24
4. Financiën (Participatie, Wmo, Jeugd)	26
4.1 Participatie	26
4.2 Wmo maatwerkvoorziening (ZIN/pgb).....	27
4.3 Opgroeien	33
5. Inwonertevredenheid	35
5.1 Inwonertevredenheid (Wmo/Jeugd)	35
5.2 Klachten	35
5.3 Bezwaar en Beroep	36

Samenvatting/ conclusie

Dit jaarverslag geeft een overzicht van de resultaten, ontwikkelingen en financiën binnen het sociaal domein van gemeente Opsterland over het jaar 2025.

Participatie stabiliseert, maar kwetsbare groepen vragen intensievere ondersteuning

In Opsterland stabiliseert de daling van de bijstand en neemt de instroom toe, vooral door jongeren en statushouders met een grotere afstand tot de arbeidsmarkt. Tegelijkertijd groeit de vraag naar Wmo-ondersteuning door vergrijzing en wachtlijsten in de zorg. De gemeente zet in op participatie en preventie via loonkostensubsidies, schuldhulp en doarpskeamers. Tegelijkertijd vraagt de groei van jongeren, statushouders en Wmo-gebruikers om intensievere begeleiding, meer groepsondersteuning en toegankelijke voorzieningen zoals vervoer en woonvoorzieningen.

Vergrijzing zet druk op voorzieningen

De effecten van de vergrijzing zijn duidelijk merkbaar. Er is een toename in het gebruik van huishoudelijke hulp, woonvoorzieningen en Wmo-vervoer. Hoewel het normenkader huishoudelijke hulp effectief blijkt in het beperken van de gemiddelde uren, blijven de volumegroei en stijgende kosten een uitdaging. Met het normenkader huishoudelijke hulp en gerichte inkoop zijn stappen gezet om de kostengroei te beheersen.

Volwassenen scoren positief op bestaanszekerheid, sociale steun en leefstijl

Inwoners ervaren veel steun en relatief weinig financiële druk. Tegelijkertijd bestaan er verschillen tussen groepen. Vooral in kwetsbare wijken vragen leefstijlbevordering, beperkte sociale netwerken en financiële onzekerheid om gerichte inzet. De opgave ligt in het verkleinen van verschillen tussen buurten, waarbij ongelijk investeren nodig is om gelijke kansen te realiseren.

Jeugdhulp blijft financieel belastend, ondanks stabilisatie

Hoewel het aantal jeugdigen in zware jeugdzorg enigszins daalt, blijven de kosten structureel hoog. De inzet op vroegsignalering, schoolmaatschappelijk werk en de POH-Jeugd is belangrijk om zwaardere zorg te voorkomen. Het behoud van regie in de verwijzing biedt kansen voor kostenbeheersing en kwalitatieve toewijzing.

Inwonertevredenheid overwegend positief, lage bezwaar- en klachtcijfers

Het aantal klachten en bezwaren blijft laag. De informele afhandeling van klachten en de inzet op goede gespreksvoering werpen hun vruchten af. De representatieve resultaten van het Wmo-onderzoek laten een lichte stijging in tevredenheid zien.

Financieel: beheersen van kosten blijft uitdaging door indexaties

Opsterland staat financieel onder druk door stijgende kosten in Wmo en jeugdzorg, vooral door indexatie en toenemende vraag (Wmo). In 2025 zijn maatregelen doorgevoerd op het gebied van contractmanagement en inkoop, met zichtbaar effect op de kostenontwikkeling bij jeugd. De druk op Wmo-kosten en de overschrijding op de BUIG waren relevante financiële ontwikkelingen in 2025.

Tot slot

Met gerichte inzet, preventie en samenwerking met partners heeft de gemeente Opsterland in 2025 op meerdere terreinen resultaten geboekt. Tegelijkertijd hebben demografische en maatschappelijke ontwikkelingen nieuwe vraagstukken zichtbaar gemaakt. Dit jaarverslag biedt een feitelijk overzicht van die resultaten en ontwikkelingen.

Inleiding

In het coalitieakkoord Opsterland 2022-2026 'Mei-inoar foarút' heeft het college zijn ambitie als volgt omschreven:

Iedere inwoner doet mee en heeft de regie over zijn eigen leven. Het streven is om een samenleving te creëren met inwoners die zelfredzaam zijn, maar ook naar elkaar omkijken. Een samenleving waarin iedereen gelijke kansen heeft om zijn talenten optimaal te ontwikkelen en kan wonen, werken en recreëren in een gezonde en veilige omgeving.

Het sociaal domein Opsterland¹ heeft de ambitie van het college vertaald in de missie:

Sociaal domein Opsterland benut de kracht in de samenleving om inwoners (opnieuw) perspectief te bieden op een gezonde, veilige leefomgeving waarin iedereen zich optimaal kan ontwikkelen.

Daarbij is onze visie dat we staan voor:

- Het faciliteren en ondersteunen van inwoners die (nog) niet samen- of zelfredzaam zijn.
- Een integrale aanpak.
- Samenwerken op basis van partnerschap met (keten)partners uit verschillende sectoren.
- Professioneel handelen.

Op basis hiervan heeft het sociaal domein de onderstaande doelen geformuleerd:

- Sterke sociale samenleving.
- Passende sociaal-maatschappelijke ondersteuning.
- Integrale ondersteuning en hulpverlening: '1 gezin 1 plan 1 regisseur'.
- Effectieve, efficiënte en innovatieve organisatie.
- Vanzelfsprekend eigenaarschap en professionaliteit.

Om deze doelen te realiseren richt het sociaal domein zich op het verbeteren en optimaliseren van de:

- Dienstverlening.
- Bedrijfsvoering.
- Professionalisering.

Daarbij stuurt het sociaal domein op de onderstaande opgaven:

- Participatie (Meedoen en Meetellen).
- Gezondheid en Preventie.
- Opgroeien (Talenten benutten en ontwikkelen).
- Financiën
- Inwonertevredenheid.

¹ Basis: Koers Sociaal Domein, maart 2021

1. Doel Jaarverslag Sociaal Domein

Dit jaarverslag vloeit voort uit een rekenkameronderzoek (2021) naar de stand van de transformatie in het sociaal domein. Naar aanleiding hiervan heeft de raad gevraagd om periodiek inzicht in de ervaringen van inwoners, het gebruik van voorzieningen en de kosten van het sociaal domein. In dit jaarverslag wordt data/informatie over het sociaal domein verzameld en geduid.

Het doel van het jaarverslag is om:

- Inzicht te geven in de effecten van het vastgestelde beleid.
- De financiële stand van zaken inzichtelijk te maken: zijn de uitgaven in overeenstemming met het budget dat is toegekend.
- Inzicht te kunnen geven in de operationele voortgang van het sociale domein.

Het Jaarverslag Sociaal Domein is een aanvullend instrument op de jaarstukken van de gemeente. Waar de jaarstukken jaarlijks een integraal beeld geven van de financiële situatie en beleidsuitvoering binnen de hele gemeente, biedt het Jaarverslag Sociaal Domein tussentijdse en thematische inzichten specifiek gericht op het sociaal domein. Hiermee worden trends en ontwikkelingen tijdig gesignaleerd en in context geplaatst.

De informatie uit het Jaarverslag Sociaal Domein wordt beschikbaar gesteld aan de raad ter ondersteuning van de bestaande verantwoordings- en sturingsinformatie. Het Jaarverslag Sociaal Domein voorziet in aanvullende inzichten die bijdragen aan beleidsvorming en besluitvorming binnen het sociaal domein.

1.1 Toelichting

In 2021 is gestart met de opzet van een integraal jaarverslag voor het sociaal domein Opsterland. We nemen daarom ook 2021 als referentiejaar en bouwen het jaarverslag van daaruit op. Het nu voorliggende jaarverslag reikt tot eind 2025. Waar dat niet het geval is, staat het aangegeven.

De indeling van de Jaarverslag Sociaal Domein is gebaseerd op de opgaven waar het sociaal domein op stuurt:

▪ Participatie (Meedoen en Meetellen). ▪ Gezondheid en Preventie. ▪ Opgroeien (Talenten benutten en ontwikkelen). ▪ Bedrijfsvoering (Personele zaken, Financiën en ICT). ▪ Inwonertevredenheid.

De focus ligt bij alle opgaven op het bevorderen van Positieve Gezondheid en het voorkomen van problemen en/of het beperken daarvan (preventie).

2. Kader

Het sociaal domein Opsterland wordt in haar beleid en uitvoering begrensd door kaders: landelijke wet- en regelgeving, het coalitieakkoord Opsterland 2022-2026 ‘Mei-inoar foarút’, vertaald in beleids- en uitvoeringsregels en het beschikbare budget.

Bij de uitvoering van de wet- en regelgeving staat de eigen verantwoordelijkheid en zelfredzaamheid van de inwoners voorop. De ambitie van het college sluit hierbij aan (zie Inleiding).

Op hoofdlijnen wordt de relevante wet- en regelgeving hieronder toegelicht.

2.1 Landelijke wet- en regelgeving

Participatiewet (PW): iedereen die kan werken maar het op de arbeidsmarkt zonder ondersteuning niet redt, valt onder de Participatiewet. De PW is bedoeld als vangnet voor mensen die geen recht hebben op andere uitkeringen of (tijdelijk) geen enkele vorm van inkomen hebben.

Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW): inwoners die na hun 50^e jaar werkloos zijn geworden of vóór 1 januari 1965 zijn geboren kunnen in aanmerking komen voor een IOAW-uitkering. De IOAW-uitkering is een aanvulling op het (gezins)-inkomen tot bijstandsniveau.

Besluit bijstandverlening zelfstandigen (Bbz): zelfstandigen die in (tijdelijke) financiële problemen komen die het voortbestaan van hun bedrijf bedreigen kunnen een beroep doen op de Bbz.

Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ): zelfstandig ondernemers van 55 jaar en ouder die de AOW-leeftijd nog niet hebben bereikt en hun zelfstandig beroep of bedrijf moet stoppen omdat het inkomen hieruit onvoldoende is, kunnen een beroep doen op de IOAZ.

Wet arbeidsongeschiktheidsvoorziening jonggehandicapten (Wajong) is een uitkering bedoeld voor mensen die voor hun 18^e jaar of tijdens een studie een ziekte of handicap hebben gekregen waardoor nu en in de toekomst werken onmogelijk is.

Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo): deze wet regelt dat inwoners met een beperking (gehandicapten, ouderen of inwoners met psychische problemen) de voorzieningen, ondersteuning en hulp krijgen die ze nodig hebben om zo lang en zo zelfstandig mogelijk te participeren in de samenleving.

Nieuwe Wet Inburgering (NWI): geldt voor iedereen die inburgerings-plichtig wordt en heeft als doel dat de inburgeraar zo snel mogelijk meedoet en werkt in Nederland. De regie op de uitvoering ligt bij gemeenten.

Wet gemeentelijke schuldhulpverlening (Wgs): inwoners met (dreigende) problematische schulden (vroegsignalering) kunnen terecht bij de gemeente voor onder meer advies, schuldbemiddeling of een saneringskrediet.

Jeugdwet: uitgangspunt van de Jeugdwet is het efficiënter en effectiever maken van het jeugdbeleid en de voorzieningen voor de jeugdhulp. Met als hoofddoel het versterken van de eigen kracht van de jongere en van het verzorgend en probleemoplossend vermogen van zijn gezin en de sociale omgeving.

Leerlingenvervoer: een regeling op basis waarvan ouders van leerlingen - onder bepaalde voorwaarden - aanspraak kunnen maken op bekostiging van vervoerskosten van en naar school. De gemeente is verplicht om hier een regeling voor vast te stellen. De wettelijke basis is gelegen in landelijke wetten: Wet op het primair onderwijs, de Wet op de expertisecentra en de Wet op het voortgezet onderwijs.

2.2. Landelijke en Regionale afspraken

Hervormingsagenda Jeugd

De Hervormingsagenda Jeugd is een samenwerkingsverband van ministerie van VWS, zorgaanbieders, inwoners(vertegenwoordigers). Professionals en de VNG die werken aan de verbetering van het jeugdstelsel met als doel het realiseren van:

- betere en tijdige zorg en ondersteuning, op de juiste plek, wanneer dit nodig is;
- een beheersbaar en daarmee duurzaam financieel houdbaar stelsel.

Fries Integraal Zorgakkoord

Het Fries Integraal Zorgakkoord (FrIZA) is een Friese doorvertaling van het Integraal Zorgakkoord. Friese gemeenten, zorgaanbieders en zorgverzekeraar werken op Fries niveau samen. In het regioplan FrIZA staat de koers beschreven van wat er in de toekomst nodig is om de zorg beschikbaar en toegankelijk te houden voor iedereen in Fryslân. De rode draad in alle opgaven is het versterken van de mienskip, de sociale basis en het inzetten op preventie.

De Friese Preventieaanpak

De Friese Preventieaanpak (FPA) is dé Friese samenwerking op preventie. Het is een doorvertaling van de afspraken uit het NPA naar Fryslân. De FPA heeft tot doel het in gang zetten van een brede beweging in Fryslân waarin partners gezamenlijk werken aan de ambitie: ‘een goede gezondheid en welzijn met gelijke kansen voor iedereen’. Het is de bedoeling om hiermee goede gezondheid in alle levensfasen mogelijk te maken. De FPA zet in op de volgende thema’s: opvoeden, leefstijl, financiën, onderwijs, werk en participatie, gezondheidsvaardig, zorg en voorzieningen psychosociale gezondheid en leefomgeving. Er gebeurt al veel, en met behulp van de FPA wordt kennis en kracht gebundeld waarin het belangrijk is om uit te zoeken wat werkt, te delen wat werkt en te doen wat werkt.

Regiovisie

De 18 Friese gemeenten leggen in de gezamenlijke regiovisie een stevige basis om blijvend passende en kwalitatief hoogwaardige jeugdhulp te leveren. Daarmee voldoen ze aan de acht afspraken, zoals gesteld in de Norm voor Opdrachtgeverschap (NvO). In deze regiovisie zijn de ambities, doelstellingen en uitgangspunten van de jeugdhulp voor de periode 2023-2026 vastgelegd.

De regiovisie raakt aan een aantal landelijke, regionale en lokale ontwikkelingen. Voor de regio Fryslân en de lokale situatie dient de regiovisie als een paraplu voor huidige en toekomstige beleidsontwikkelingen op het thema jeugd. Bij aanpalende ontwikkelingen, zoals de Hervormingsagenda, de Friese Preventieagenda en de Friese samenwerkingsagenda leggen we bij de uitwerking van de regiovisie de juiste verbindingen.

2.3 Lokale regelgeving

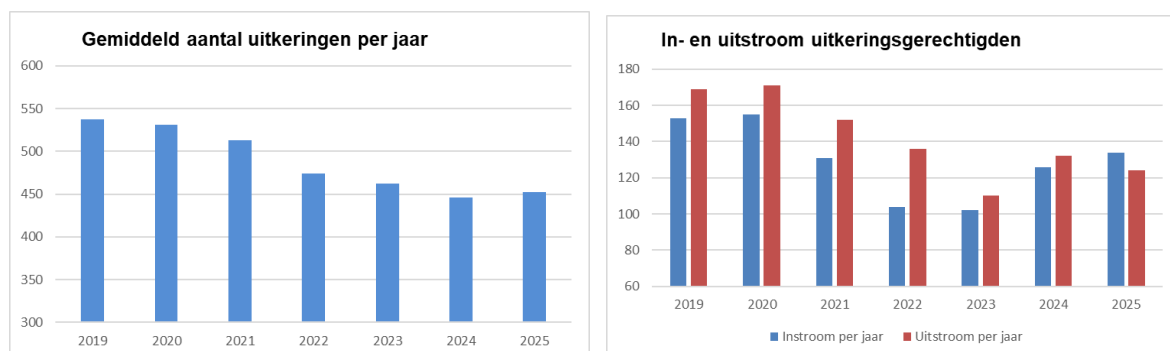
Lokale regelgeving bestaat onder meer uit verordeningen, beleidsnota's en beleidsregels over Participatie, Jeugd en Wmo, Inburgering, Schuldhulpverlening, Leerlingenvervoer, Preventie. Hieronder staan de lokale kaderstellende documenten.

- Preventie Agenda Opsterland 2021-2030
- Beleidsnota Nieuwe wet inburgering 2022-2025
- Re-integratieverordening gemeente Opsterland 2023
- Verordening Maatschappelijke ondersteuning gemeente Opsterland 2023
- Verordening Hart voor de Jeugd 2025
- Verordening Leerlingenvervoer 2025
- Preventie- en handhavingsplan Drank- en Horecawet 2019-2022 (*verlopen*)
- Bibliotheekbeleid 2023-2026
- Afsprakenkader Sport 2022-2026
- Visie op complementaire ondersteuning
- Beleidsnota Schuldhulpverlening 2025
- Nota sociale basis 2025
- Lokale Inclusie Agenda 2025

3. Inhoudelijke doelen

3.1 Participatie

Totaal aantal uitkeringen en in- en uitstroom vanaf 2019

Toelichting

In 2025 zien we dat de instroom is toegenomen en de uitstroom van uitkeringsgerechtigden is afgenomen ten opzichte van 2024. In 2022 en 2023 bleef het aantal instromers vrijwel gelijk. Kijken we naar de periode 2019 tot en met 2023, dan lag de uitstroom structureel hoger dan de instroom. Dit beeld is gekanteld in 2025: de instroom is nu hoger dan de uitstroom.

Duiding

De afgelopen jaren is het aantal mensen in de bijstand gedaald, maar die daling vlakkt nu af. De instroom is in 2025 iets hoger geweest dan de uitstroom. Dit is een landelijke trend. Deze hogere instroom wordt veroorzaakt door een toename van jongeren en statushouders in de bijstand. Een deel van onze jongeren in de bijstand woont in een zorginstelling binnen onze gemeente en heeft weinig arbeidsvermogen. Deze kwetsbare doelgroepen hebben vaak te maken met een combinatie van medische, psychosociale en mentale problemen. Jongeren hebben daarnaast nog weinig arbeidsverleden, waar statushouders weer vaak tegen een taal- en cultuurbarrière aanlopen. Dat maakt de stap naar werk voor hen niet vanzelfsprekend. De meeste uitstroom gaat richting werk of naar onderwijs. Als gemeente stimuleren we werkgevers om kansen te bieden, bijvoorbeeld via loonkostensubsidies. Daarnaast onderzoeken we welke duurzame ondersteuning we kunnen bieden aan jongeren vanuit de Wet van School naar Duurzaam Werk.

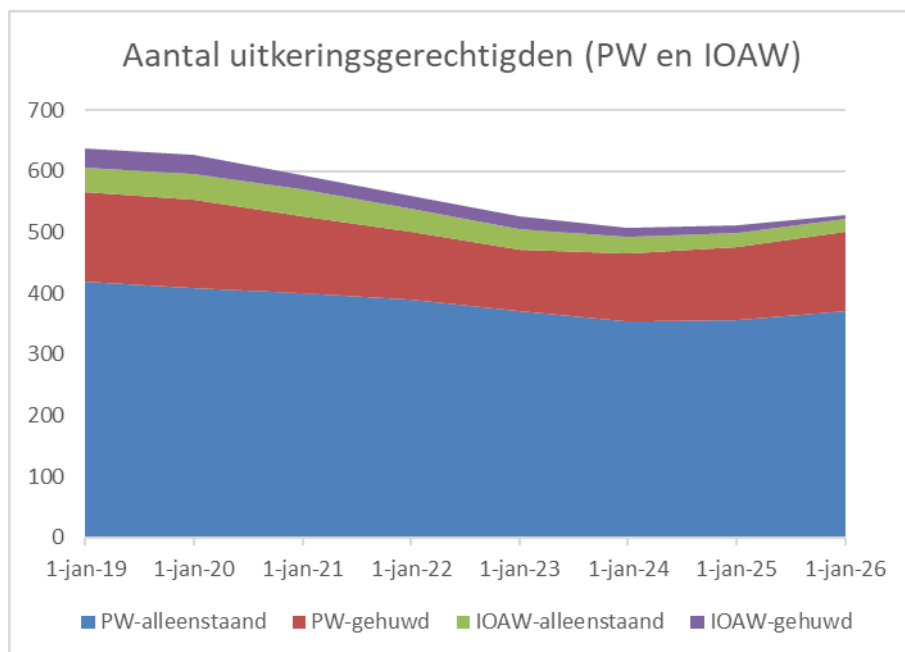
PW en IOAW

Bovenstaande grafiek geeft het verloop van de in- en uitstroom van uitkeringsgerechtigden en het aantal uitkeringen op basis van de PW (Participatiewet) en IOAW (Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers) weer vanaf 2019 tot en met 2025. Gehuwden zijn als 1 uitkering geteld.

Bbz en IOAZ

De uitkeringen Bbz (Besluit bijstandverlening zelfstandigen) en IOAZ (Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen) zijn niet opgenomen in de grafiek en tabel.

In onderstaande grafiek staat de ontwikkeling van het aantal uitkeringsgerechtigden op basis van de PW en IOAW vanaf 2019 tot 2025.

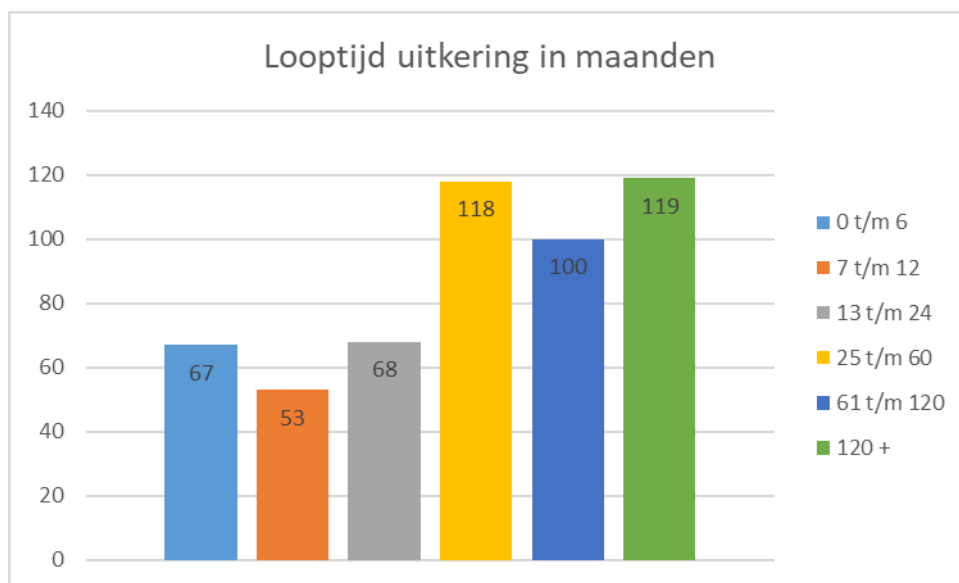
Toelichting

Onderstaande grafiek laat zien hoeveel inwoners in 2025 (peildatum 1 januari 2026) gebruikmaken van een bijstandsuitkering (Participatiewet en IOAW), uitgesplitst naar de duur van de uitkering. Op basis van de gegevens zien we dat het totaal aantal uitkeringsgerechtigden in 2025 licht is gestegen.

Duiding

De bijstand loopt landelijk op. De arbeidsmarkt lijkt minder gespannen te worden en de economie koelt af. Na een jarenlange daling loopt het aantal uitkeringen in 2025 ook iets meer op in de gemeente Opsterland. Er stromen meer jongeren en statushouders de bijstand in. De huidige bijstandspopulatie is ook minder gemakkelijk richting werk te begeleiden, door een opstapeling van problematiek (medisch, psychosociaal, etc.) bij onze klanten. Dit vraagt om intensievere of andere ondersteuning, passend bij de nieuwe uitgangspunten van de Participatiewet in Balans vanaf 1 januari 2026, door meer in te zetten op maatschappelijke participatie dan op het vinden van werk. Daarnaast is er soms een mismatch tussen werkzoekenden en kansrijke sectoren door een afkoelende economie en ruimere arbeidsmarkt.

Aantal uitkeringsgerechtigden en duur van de uitkering

Toelichting

Bovenstaande tabel toont het aantal inwoners met een uitkering (Participatiewet en IOAW) in 2025, uitgesplitst naar de duur van hun uitkering (peildatum 1 januari 2026). Opvallend is dat twee derde van deze groep al langer dan twee jaar afhankelijk is van een uitkering. Dit kan verschillende oorzaken hebben. Vaak gaat het om mensen met medische of psychosociale problemen, waardoor de stap naar werk of participatie extra groot is.

Duiding

Het aantal mensen met een bijstandsuitkering langer dan 5 jaar (meer dan 60 maanden) wordt in Opsterland de afgelopen jaren steeds kleiner. Dit komt doordat er steeds meer ouderen uitstromen door pensionering. Daarnaast zitten statushouders gemiddeld langduriger in de bijstand. Zij hebben vaak een grotere afstand tot de arbeidsmarkt, omdat ze zowel moeten inburgeren als een taal - of cultuurbarrière hebben. Jongeren hebben ook intensievere begeleiding nodig om uit de bijstand te komen. In 2025 zien we daardoor een stijging van jongeren met een indicatie Beschut Werk. Deze jongeren komen vaak meteen van school (Pro/Vso) en stromen door in een werkplek Beschut Werk bij ons sociaal ontwikkelbedrijf Caparis of in een Afspraakbaan. In 2025 hebben we de landelijke taakstelling van 16 werkplekken Beschut Werk gerealiseerd. We zien echter ook een deel van de bijstandspopulatie die niet kan uitstromen, maar wel participeert door vrijwilligerswerk te doen of mantelzorg verricht.

Wet Inburgering 2021

De gemeente ondersteunt de inburgeraar vanuit de Wet Inburgering 2021 met inburgeren in maximaal drie jaar tijd. In 2025 begeleidde de gemeente Opsterland 87 inburgeraars met inburgeren. Voor de eerste helft van 2026 is de taakstelling om 55 inburgeraars te huisvesten in de gemeente Opsterland, waarna ze dienen in te burgeren.

3.1.2 Schuldhulpverlening en bewindvoering

Schuldhulpverlening

Gemeentelijke schuldhulpverlening biedt ondersteuning aan inwoners die in financiële problemen verkeren, door hen te helpen bij het oplossen van schulden en het herstellen van hun financiële situatie. Dit gebeurt door middel van advies, budgetbeheer, schuldregelingen en waar nodig juridische procedures om schulden te verminderen of af te lossen.

In 2025:

- bedroegen de kosten van extern ingekochte begeleiding voor schuldhulpverlening €110.000 (2024: €150.000);
- hebben in totaal 149 een vorm van begeleiding van schuldhulpverlening ontvangen (beschikking WGS)

In 2025 heeft de vroegsignalering, waar we vanaf medio 2022 mee werken, 1.410 signalen opgeleverd. Dit heeft geleid tot de toeleiding naar 32 trajecten van externe hulpverlening (2024: 48). 36 inwoners zijn geholpen door een gesprek met onze eigen medewerkers. In totaal hebben we 460 inwoners gesproken naar aanleiding van een melding. In 2025 hebben we het beleidsplan schuldhulpverlening uitgevoerd.

Bewindvoering

Bewindvoering is een juridische maatregel waarbij een onafhankelijke bewindvoerder de financiële en administratieve zaken van een persoon overneemt, vaak vanwege een verstandelijke beperking, verslaving of andere omstandigheden die het zelfbeheer bemoeilijken. De bewindvoerder zorgt voor het beheer van inkomsten, uitgaven en schulden, met het doel de persoon te beschermen en financiële stabiliteit te waarborgen.

In 2025:

- bedroegen de kosten voor bewindvoering die via de bijzondere bijstand zijn betaald €388.000 (2024: €336.000) en hebben in totaal 202 inwoners (2024: 198) een vergoeding voor bewindvoering ontvangen.

Op 1 januari 2026:

- maken 153 inwoners (2024: 154) gebruik van een traject bewindvoering.

De kosten voor bewindvoering zijn in de periode 2021 tot 2024 in 4 jaar tijd met €75.000 gedaald, omdat er minder inwoners een vergoeding via de bijzondere bijstand hebben ontvangen. In 2025 zien we voor het eerst in jaren weer een stijging van de kosten.

In 2025 is het beleidsplan Schuldhulpverlening 2025-2028 vastgesteld. In 2025 is onderzocht of Budgetbeheer in eigen beheer kan worden uitgevoerd, omdat de kosten van bewindvoering stijgen en eigen uitvoering de dienstverlening kan verbeteren.

3.1.3 Inwoners wonen zelfstandig en levensloopbestendig

De Wmo regelt hulp en ondersteuning voor inwoners, zodat zij zo lang mogelijk zelfstandig thuis kunnen wonen en deel kunnen blijven nemen aan de maatschappij. Deze taak ligt bij de gemeente. Als inwoners zich niet meer voldoende op eigen kracht, via het eigen netwerk of via algemene of collectieve voorzieningen kunnen redden, dan kunnen ze een maatwerkvoorziening aanvragen.

De gemeente kent indien nodig de volgende maatwerkvoorzieningen toe:

- Huishoudelijke hulp
- Begeleiding
- Dagbesteding
- Voorziening voor wonen, rollen en vervoer
- Beschermd wonen

Huishoudelijke hulp

Mensen die hun huis niet (meer) zelf kunnen opruimen of schoonmaken, kunnen huishoudelijke hulp aanvragen bij de gemeente.

Inwoners met huishoudelijke hulp per maand

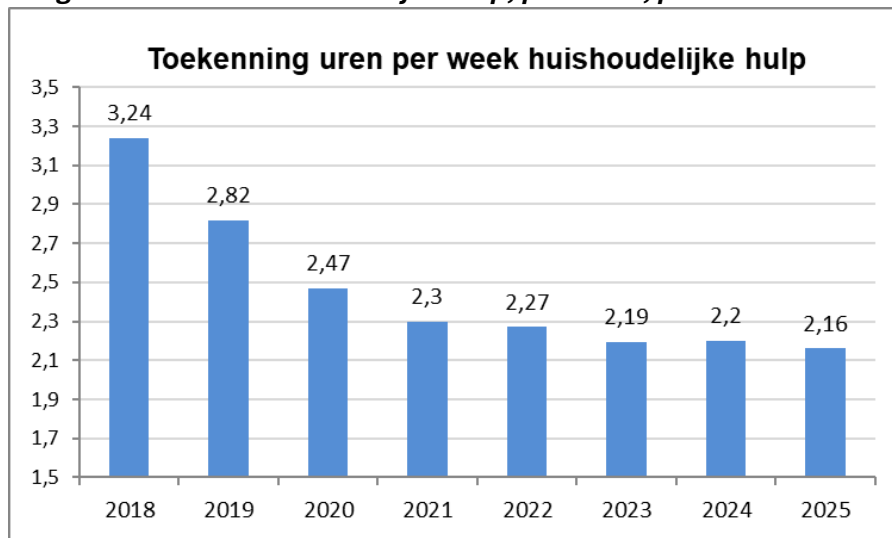

Toelichting

Het aantal inwoners dat een aanvraag doet voor een indicatie voor huishoudelijke hulp is sinds de invoering van het abonnementstarief gestegen. De verwachting is dat het aantal aanvragen voor huishoudelijke hulp verder (licht) zal toenemen.

Duiding

Jaarlijks groeit het aantal inwoners dat gebruikmaakt van huishoudelijke hulp als maatwerkvoorziening. Deze groei wordt versterkt door de vergrijzing, maar ook leefstijl speelt een belangrijke rol. Een gezonde leefstijl kan bijdragen aan meer zelfredzaamheid en zo de vraag naar hulp beperken. Daarom zetten we als gemeente niet alleen in op passende ondersteuning voor wie dat nodig heeft, maar ook op het bevorderen van gezondheid en vitaliteit, bij zowel jonge als oudere inwoners. Maar dit is wel een langdurig proces en leidt niet tot korte termijn besparingen. Dit helpt ons de voorziening toegankelijk te houden voor wie het écht nodig heeft, nu en in de toekomst.

Toegekende uren huishoudelijke hulp, per week, per inwoner***Toelichting***

De gemiddelde toekenning van huishoudelijke hulp is de afgelopen jaren licht gedaald. In de periode 2021-2024 lag het gemiddelde tussen de 2,2 en 2,3 uur per week. In 2025 daalde dit verder naar 2,16 uur per week.

Duiding

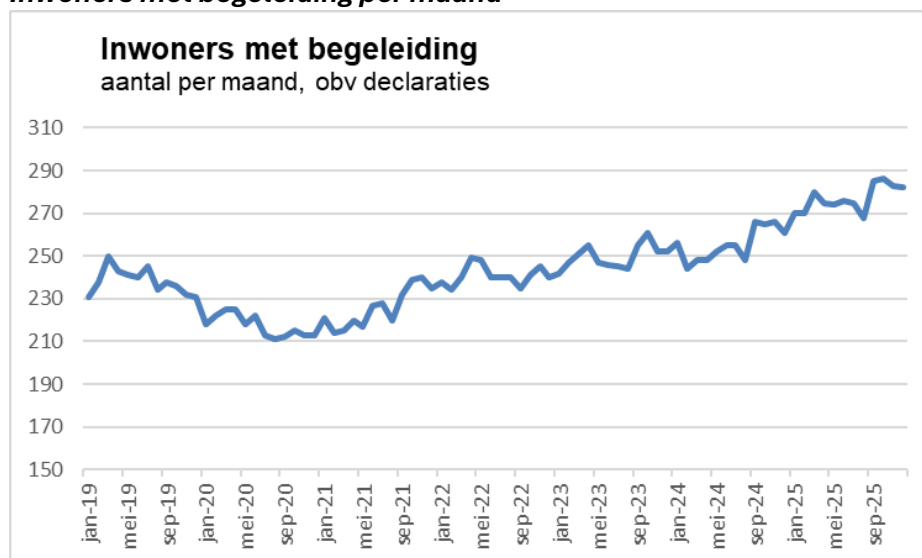
Sinds de invoering van het normenkader in 2020 is de toekenning van huishoudelijke hulp objectiever geworden, wat resulteert in een lagere gemiddelde toekenning per week. De daling sinds 2020 weerspiegelt de striktere criteria. Het is een knappe prestatie dat we met deze aanpak tegen de ondergrens aan zitten, wat duidt op een efficiënte en doelgerichte inzet van middelen.

Met de inkoop Wmo 2026 willen we bij nieuwe inwoners gaan werken met een kennismakingsperiode. In deze 6 weken, werkt de client samen met de huishoudelijke medewerker aan de huishoudelijke taken. De huishoudelijk medewerker onderzoekt in hoeverre de client en het sociaal netwerk de zelfredzaamheid zoveel mogelijk kan benutten. Mogelijk kan deze kennismakingsperiode gaan leiden tot een toenemende zelfredzaamheid met een gemiddeld lagere indicatie. Daarnaast ligt er een wetsvoorstel bij de Tweede Kamer om opnieuw de inkomensafhankelijke eigen bijdrage in te voeren. De invoering is uitgesteld naar 1 januari 2029. Mogelijk gaat dit leiden tot minder gebruikers.

Begeleiding

Mensen die moeite hebben om structuur en regelmaat in hun dagelijkse leven aan te brengen, kunnen ondersteuning krijgen in de vorm van individuele begeleiding. Inwoners komen in aanmerking voor individuele begeleiding als ze een ziekte, beperking of psychische aandoening hebben.

Inwoners met begeleiding per maand

Toelichting

In 2020 en 2021 maakten minder inwoners gebruik van begeleiding, mede door de coronamaatregelen. Inmiddels is het gebruik terug op het niveau van voor corona. De afgelopen jaren zien we zelfs een lichte stijging in het aantal inwoners dat begeleiding ontvangt.

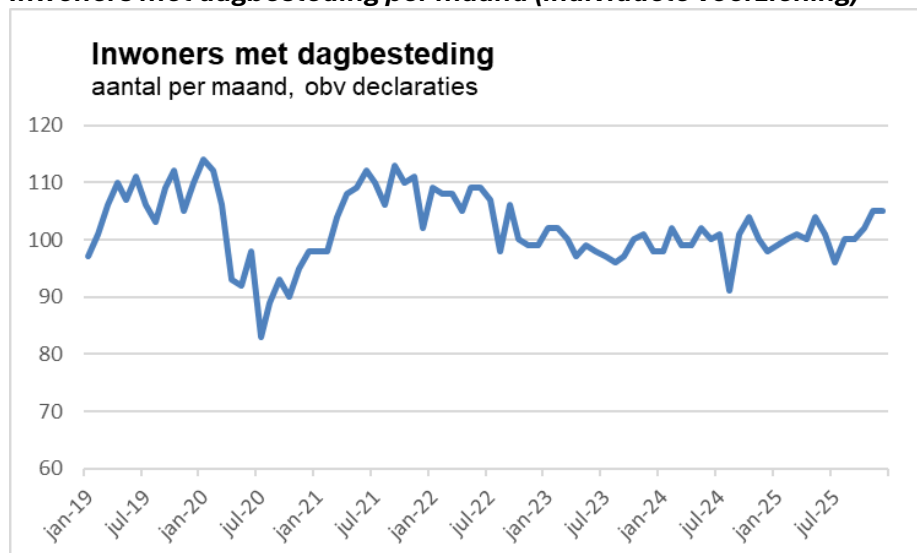
Duiding

Een mogelijke verklaring van de stijging van het aantal inwoners met een indicatie begeleiding zijn de wachtlijsten binnen de GGZ. Begeleiding wordt vaker dan voorheen ingezet voor de toeleiding naar een GGZ behandeling of ter overbrugging tot GGZ behandeling beschikbaar is. De demografische ontwikkelingen en het steeds verder beperken van de aanspraak op de Wet Langdurige Zorg (Wlz) dragen bij aan een toename in het aantal inwoners die begeleiding ontvangen. De gemeente heeft hier maar een beperkte invloed op. Met de inkoop Wmo 2026 heeft de gemeente een stap gezet van individuele ondersteuning achter de voordeur naar meer algemene (groeps)ondersteuning. Doelstelling is om op efficiëntere wijze meer inwoners te kunnen ondersteunen.

Dagbesteding

Dagbesteding is bedoeld om structuur te bieden en een zinvolle invulling aan de dag te geven. Daarbij helpt het om de zelfstandigheid waar mogelijk te vergroten. Het kan ook dienen om de mantelzorger te ontlasten. Het gaat hier om structurele activiteiten onder professionele begeleiding.

Inwoners met dagbesteding per maand (individuele voorziening)

Toelichting

De daling van het aantal inwoners met dagbesteding tussen januari 2020 en juli 2020 is te verklaren door de eerste lockdown van de coronapandemie. Daarna is het aantal inwoners met dagbesteding toegenomen. In de periode 2022 t/m 2025 zien we geen grote verandering in het aantal inwoners met dagbesteding (op basis van een individuele voorziening).

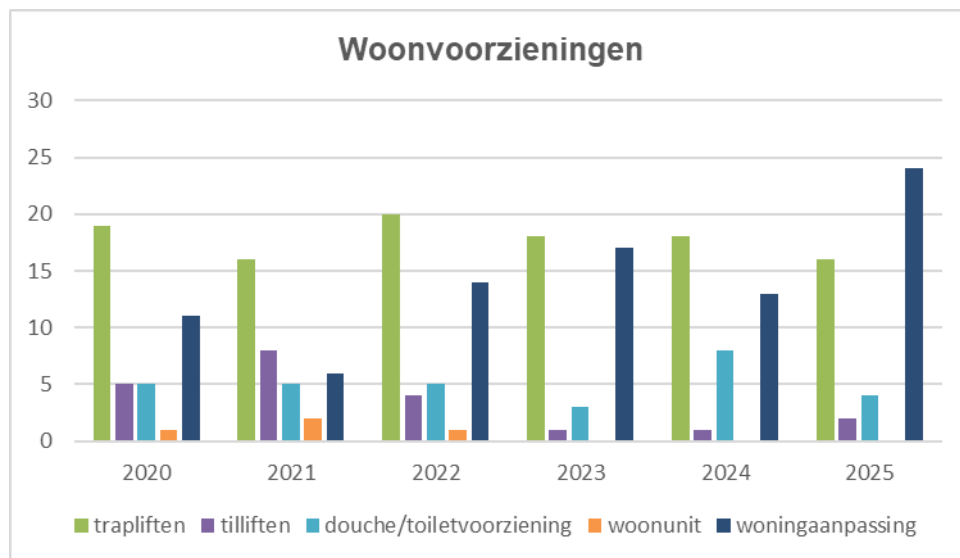
Duiding

Een verklaring is dat de gemeente meer inzet op ontmoeting in de dorpen, bijvoorbeeld het stimuleren van het gebruik van de doarpskeamer in Bakkeveen. Hierdoor is er minder vaak een maatwerkvoorziening dagbesteding nodig. Een doarpskeamer is van het dorp. Als gemeente is het belangrijk om aan te sluiten bij de energie, kracht en de initiatieven die in de dorpen aanwezig zijn. Dit vraagt van ons als gemeente een andere houding: los durven laten en faciliteren daar waar nodig.

Wonen

woonvoorzieningen

Een Wmo-woonvoorziening is een voorziening vanuit de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) die ervoor zorgt dat mensen met een beperking, ziekte of ouderdomsverschijnselen zelfstandig en veilig in hun eigen huis kunnen blijven wonen. Het doel is het opheffen van woonbelemmeringen, waardoor verhuizing naar een (zorg)instelling wordt voorkomen of uitgesteld.

Toelichting

Het aantal aanvragen voor trapliften en woonunits blijft de afgelopen jaren stabiel, tussen de 16 en 20 per jaar. Voor tilliften zien we een daling. Opvallend is de stijging van het aantal aanvragen voor douche- en toiletvoorzieningen in 2024; in 2025 is dat aantal weer lager.

Het aantal woningaanpassingen in 2025 nam sterk toe en opzichte van vorige jaren.

Duiding

De toename van grote woonvoorzieningen zoals het plaatsen van volledige woonunits maar ook de kleinere waaronder douche- en toiletvoorzieningen zien we steeds meer. Dit komt door de dubbele vergrijzing en het beleid om langer zelfstandig thuis te wonen. Veel woningen zijn hier echter nog niet op ingericht. Door het tekort aan levensloopbestendige woningen ontstaat er meer vraag naar (grote) woningaanpassingen.

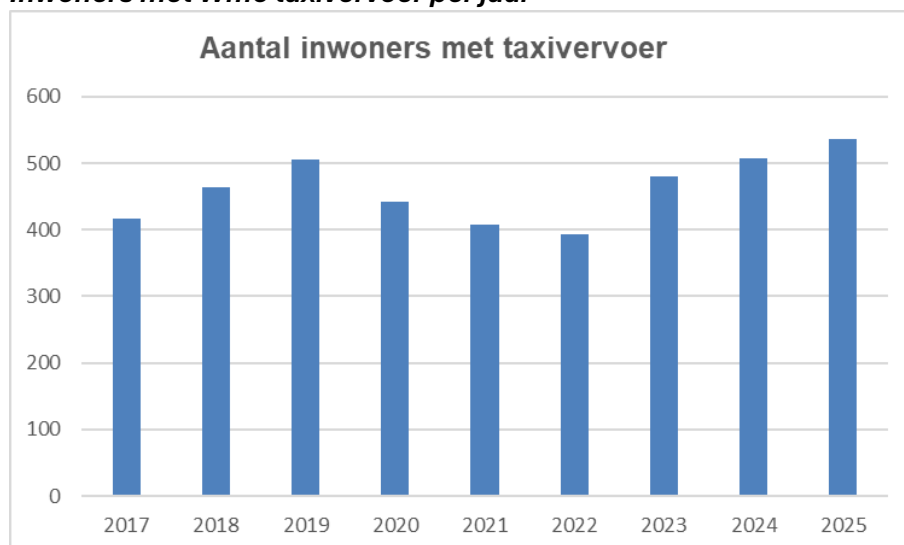
We hebben regelingen gemeentebreed beschikbaar, zoals de Blijverslening of Verzilverlening. In de praktijk zien we dat het budget niet toereikend is om aanvragers te kunnen helpen. Het risico is dat we het budget moeten overschrijden vanwege de zorgplicht vanuit de Wmo. Daarmee kunnen inwoners al dan niet gedeeltelijk zelf investeren in het toekomstbestendig maken van hun woning, zonder direct een (volledig) beroep te doen op de Wmo.

Bij grote woningaanpassingen zien we de waarde van de woning toenemen. Door vooraf afspraken te maken kan de gemeente bij verkoop aanspraak maken op terugbetaling. Om dit te laten slagen, is het belangrijk dat inwoners op tijd nadenken over hun woonsituatie. Campagnes zoals 'Praat vandaag over morgen' helpen daarbij.

Vervoer

Een voorziening voor taxivervoer onder de Wet Maatschappelijke Ondersteuning (Wmo) is bedoeld voor inwoners die hun eigen vervoer niet (meer) zelfstandig kunnen organiseren.

Inwoners met Wmo taxivervoer per jaar

Toelichting

In 2025 groeit het aantal inwoners dat gebruikmaakt van het Wmo-taxivervoer verder. Tijdens de coronaperiode nam het gebruik sterk af, maar inmiddels is dit hersteld en zien we een verdere toename.

Duiding

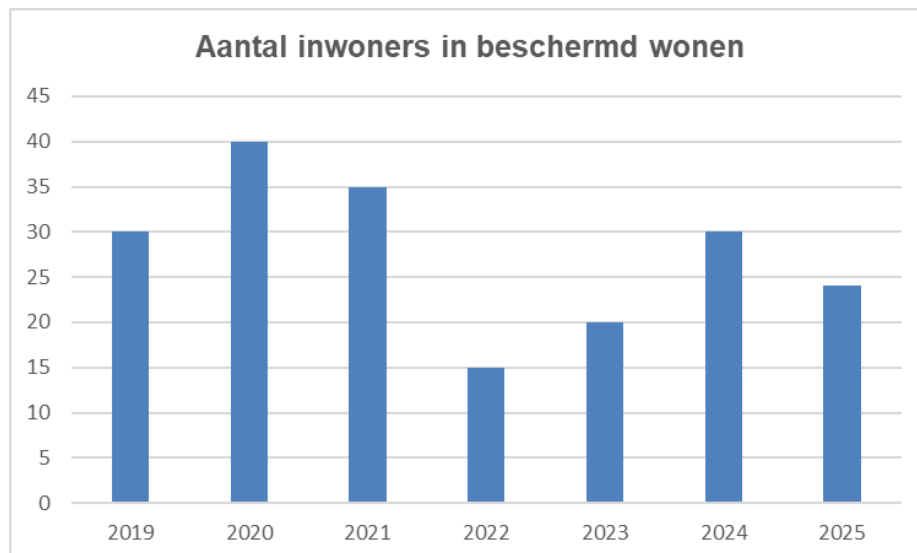
De krapte op de arbeidsmarkt en vergrijzing vormen bedreigingen voor de vraag naar Wmo-vervoer.

In 2025 is het gebruik van Wmo-taxivervoer verder gegroeid, in lijn met de trend die zich na corona heeft ingezet. De samenwerking tussen regionale vervoerders heeft geleid tot efficiëntere rittencombinaties, wat de uitvoering ten goede is gekomen. Gesprekken met de Plusbus zijn opgestart om te verkennen of zij een rol kunnen spelen bij de kleinere, vaste ritten. Alternatieven zoals DUO-fietsen en wijkauto's zijn verkend als aanvulling op het bestaande aanbod, met specifieke aandacht voor bereikbaarheid voor inwoners met een lichamelijke beperking, een laag inkomen of beperkte digitale vaardigheden.

Beschermd wonen

Beschermd wonen is een vorm van wonen onder begeleiding voor mensen met psychische of psychosociale problemen.

Inwoners in beschermd wonen (Wmo)

Toelichting

In 2025 maakten 24 inwoners van de gemeente gebruik van een voorziening voor beschermd wonen (BW). Dit aantal is lager ten opzichte van 2024 (30), maar hoger ten opzichte van 2022 en 2023.

De decentralisatie van middelen en taken voor beschermd wonen naar de individuele gemeenten is door het Rijk opnieuw uitgesteld. Beschermd wonen is een ondersteuningsvorm voor mensen met een indicatie volgens de Wet langdurige zorg (Wlz) of volgens de Wmo. Op dit moment voert Sociaal Domein Fryslân (SDF) dit op basis van de Wmo voor alle 18 gemeenten uit. Dit betekent dat de inkoop en financiële afrekening door SDF wordt verzorgd.

Duiding

In 2021 is de Wlz (bekostiging via het Zorgkantoor) opengesteld voor inwoners met een psychische aandoening. Als gevolg van deze openstelling is meer dan 50% van het aantal Wmo/BW indicaties overgegaan naar de Wlz. Omdat de Wlz daardoor financieel onder druk is komen te staan zijn indicatieprotocollen aangescherpt. Vanaf 2023 zien we daardoor het aantal Wmo indicaties weer toenemen. In 2025 zien we weer een afname van het aantal Wmo/BW indicaties, omdat nu ook de Wmo protocollen zijn aangescherpt. Er wordt op ingezet dat mensen zo lang mogelijk (vaak met ambulante begeleiding) zelfstandig blijven wonen.

Basisvaardigheden

Goede basisvaardigheden zijn belangrijk om mee te kunnen doen in de samenleving. Lezen, schrijven, rekenen en ook de digitale vaardigheden gebruik je in het dagelijks leven overal. De bibliotheek en het IDO bevorderen basisvaardigheden door toegang tot educatieve bronnen en ondersteuning bij digitale overheidsdiensten.

Leden bibliotheek

Jaar	2021	2022	2023	2024	2025
Totaal aantal leden	4.367	4.275	4.466	4.623	4.748
Leden t/m 17 jaar	2.291	2.278	2.386	2.551	2.750
Leden 18+	2.076	1.997	2.080	2.072	1.998

Toelichting

Een Informatiepunt Digitale Overheid (IDO) biedt laagdrempelig, gratis en voor iedereen toegankelijke ondersteuning bij vragen over het gebruik van de digitale overheid. In totaal is er 1 cursus gegeven. In totaal heeft de cursus 5 deelnemers gehad. Over het algemeen is het aantal vragen flink gestegen: van 43 in 2024 naar 117 in 2025. Uit deze cijfers blijkt een grote stijging van het aantal vragen in 2025. Daar zijn twee redenen voor: BZOF heeft extra ingezet op goede registratie van de vragen en er wordt veel hulp gevraagd bij printen. Dit hoefde eerder niet geregistreerd te worden en vanaf 2025 wel.

Daarnaast zijn er 36 actieve vrijwilligers betrokken bij diverse activiteiten rondom digitale vaardigheden en ontmoeting, zoals het Digi-Taalhuis, Seniorweb en de Zadenbieb.

Duiding

In 2025 waren er in de gemeente Opsterland 2 Informatiepunten Digitale Overheid: in de bibliotheek in Gorredijk (tijdens openingsuren, 6 dagen per week) en in de bibliotheek in Ureterp (t/m 1 juli 2025, inloop op woensdagmiddag).

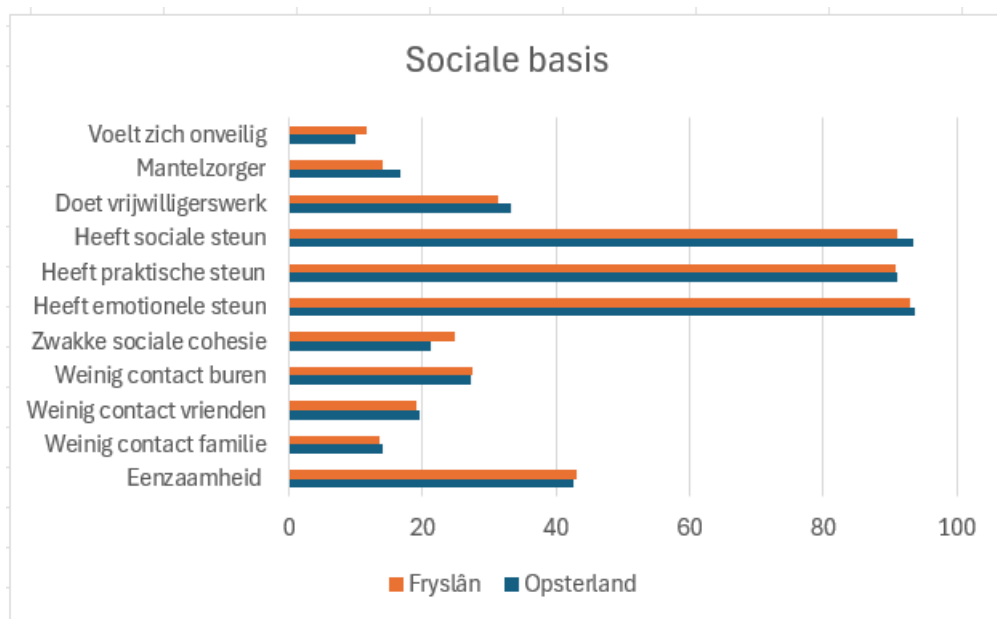
Sinds de start in 2022 groeit het IDO geleidelijk in zichtbaarheid en gebruik. De stijging in het aantal vragen laat zien dat de behoefte aan ondersteuning toeneemt. In 2025 hebben meer inwoners de weg naar het IDO gevonden. De stijging van 43 naar 117 vragen weerspiegelt zowel een betere registratie als een groeiende bekendheid. In Ureterp is het inloopmoment gestopt wegens te laag gebruik.

3.2 Gezondheid en Preventie

De GGD voert elke vier jaar de gezondheidsmonitor uit voor alle Friese gemeenten. In 2024 is de monitor volwassenen gepubliceerd voor de leeftijdscategorie 18 jaar en ouder. De gegevens van Opsterland zijn vergeleken met Fryslân en Nederland.

3.2.1 Sociale Basis

De sociale basis is het netwerk van familie, vrienden, buren en lokale voorzieningen waar mensen op kunnen terugvallen voor steun, ontmoeting en hulp in het dagelijks leven. Volgens de World Health Organization bepaalt de sociale basis voor 19% de ervaren gezondheid van mensen.

Toelichting

In absolute zin scoren Opsterlanders iets positiever dan het Fries gemiddelde. Maar statistisch gezien is er geen sprake van een verschil. Behalve op mantelzorgers. In Opsterland verlenen volwassenen significant meer mantelzorg dan andere Friezen.

Duiding

De sociale basis in Opsterland is stevig. Inwoners ervaren veel sociale, praktische en emotionele steun en zetten zich relatief vaak in als vrijwilliger. Dit wijst op sterke, betrokken netwerken en een hoge mate van onderlinge hulp.

Tegelijkertijd laat het beeld zien dat deze netwerken niet altijd breed zijn. In vergelijking met Fryslân, inwoners ervaren vaker weinig contact met buren en vrienden en wordt de sociale cohesie minder sterk beoordeeld, dan andere Friezen. Ook blijft eenzaamheid op een vergelijkbaar niveau. Dit wijst op een situatie waarin de kwaliteit van relaties goed is, maar het bereik ervan beperkt kan zijn.

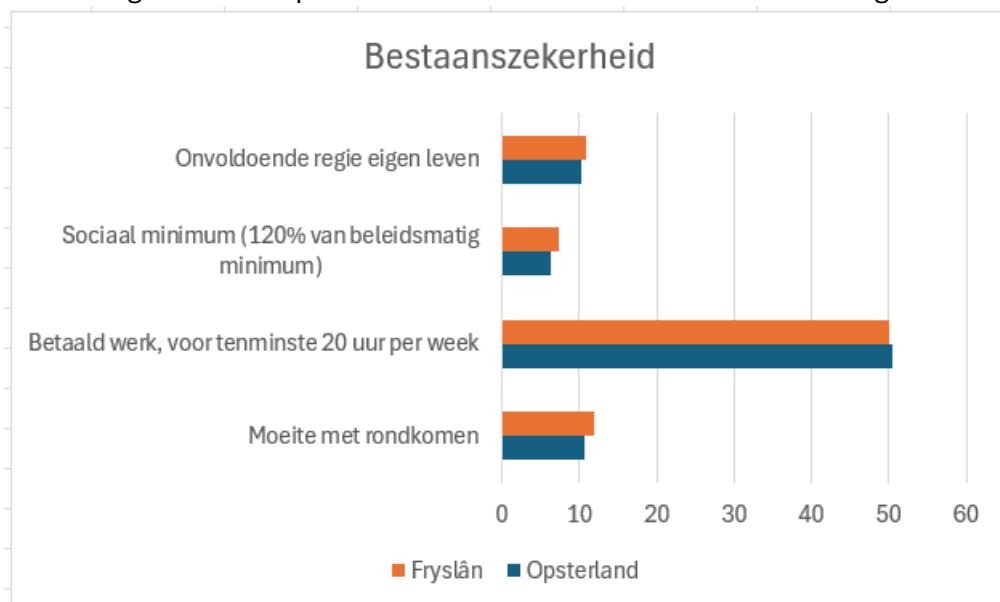
Hier liggen duidelijke verbeterkansen, met name in buurten waar de sociale basis kwetsbaarder is. Net als bij de fysieke leefomgeving geldt dat verschillen tussen buurten een rol spelen. In buurten met een lagere sociaaleconomische positie is vaker sprake van minder sterke netwerken, minder ontmoeting en minder gebruik van voorzieningen.

In 2025 is de nota Sociale Basis en Lokale Inclusie Agenda vastgesteld door de raad. Beide beleidsstukken dragen bij aan het versterken van de sociale basis. Daarnaast zijn concrete stappen gezet. Het *Voor Elkaar Plein* is live gegaan. Dit is de verzamelplek voor allerlei activiteiten in de dorpen en de plek waar vraag en aanbod van vrijwilligerswerk bij elkaar moeten komen. Vanuit Opgroeien in een Kansrijke Omgeving en Kansrijke Start is geïnvesteerd in de ouderbetrokkenheid, waarbij ouders elkaar ontmoeten, zodat ze opvoedvragen kunnen stellen. De pilot *Consulent Jeugd op School* is geëvalueerd. De raad heeft besloten om de inzet uit te breiden, gezien de preventieve werking van deze hulp en kostenbesparingen.

Voor een uitgebreidere terugblik verwijzen wij u naar het Actieplan Preventie 2025.

3.2.2 Bestaanszekerheid

Bestaanszekerheid betekent dat mensen voldoende inkomen, huisvesting en toegang tot basisvoorzieningen hebben om zelfstandig en menswaardig te kunnen leven. Volgens de World Health Organization bepaalt bestaanszekerheid voor 35% de ervaren gezondheid van mensen.

Toelichting

In absolute zin scoort Opsterland iets beter dan het Fries gemiddelde. Statistisch gezien scoren Opsterland en Fryslân even hoog op bestaanszekerheid en is er geen sprake van een verschil. Desalniettemin zien we overeenkomende percentages bij moeite met rondkomen, sociaal minimum en onvoldoende regie over eigen leven.

Duiding

Opsterland laat op het gebied van bestaanszekerheid een relatief gunstig beeld zien. Meer inwoners hebben betaald werk en minder inwoners ervaren financiële druk of leven rond het sociaal minimum. Ook ervaren inwoners iets vaker regie over het eigen leven. Dit wijst op een stabiele basis van inkomen en participatie.

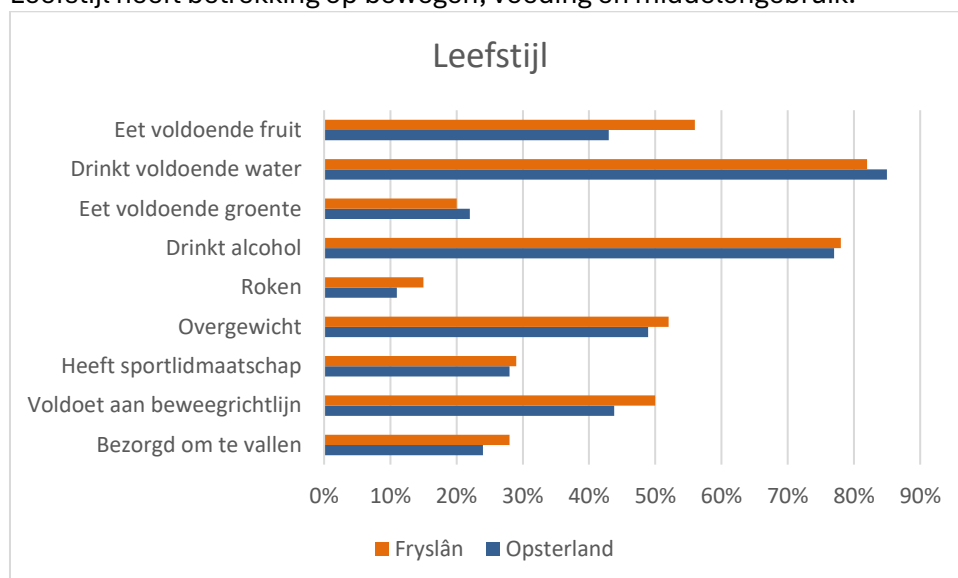
Tegelijkertijd blijft er een groep inwoners waarvoor bestaanszekerheid onder druk staat. Ongeveer één op de tien inwoners heeft moeite met rondkomen of ervaart onvoldoende regie. Dit vraagt blijvende aandacht. Onderzoek wijst uit dat bestaansrust randvoorwaardelijk is voor effectieve preventieve en curatieve inzet.

We zetten actief in op het versterken van de (financiële) bestaanszekerheid van volwassenen. Dit gebeurt via een breed palet aan ondersteuningsmaatregelen. Volwassenen met een laag inkomen kunnen gebruikmaken van de individuele inkomensvoet. In het beleidsplan schuldhulpverlening is aandacht voor vroegsignalering, nazorg en begeleiding op maat voor volwassenen met beginnende schulden. Via de regeling AV Friso hebben we toegang geboden tot een aanvullende zorgverzekering aan inwoners met een laag inkomen. Daarnaast zetten we het Kindpakket en de mogelijkheid tot een sociaal-medische indicatie voor kinderopvang in bij het ondersteunen van kwetsbare huishoudens. Verder heeft de gemeente financiële spreekuren gefaciliteerd in de bibliotheek. Humanitas voert deze spreekuren uit. En we zetten de voorzieningenwijzer in. Deze inzet helpt voorkomen dat jonge inwoners op achterstand raken en draagt bij aan structurele bestaanszekerheid.

Voor een uitgebreidere terugblik verwijzen wij u naar het Actieplan Preventie 2025.

3.2.3 Leefstijl

Leefstijl heeft betrekking op bewegen, voeding en middelengebruik.

Toelichting

Statistisch gezien ligt het aantal rokers lager dan het Fries gemiddelde. Op de overige indicatoren zit Opsterland gelijk met het Fries gemiddelde. In absolute zin scoort Opsterland positiever dan het Fries gemiddelde. Alleen voldoen minder Opsterlanders aan de beweegrichtlijn.

Duiding

Een mogelijke verklaring voor dat er minder rokers in Opsterland zijn is de provinciale inzet op Rookvrije Generatie. Er worden campagnes georganiseerd waar de gemeente ook de vruchten van plukt. Wat meewerkt is dat de maatschappelijke norm verschuift en dat roken minder populair wordt.

Een mogelijke verklaring dat het beweeggedrag iets lager ligt dan het Fries gemiddelde is de verhouding stad en platteland. We zien dat de stedelijke gemeenten, zoals Leeuwarden, Súdwest-Fryslân, Heerenveen het beweeggedrag hoger ligt dan in de plattelandsgemeenten.

Het kan zijn dat de afstanden groter zijn, waardoor er gekozen wordt voor alternatieven van wandelen en fietsen.

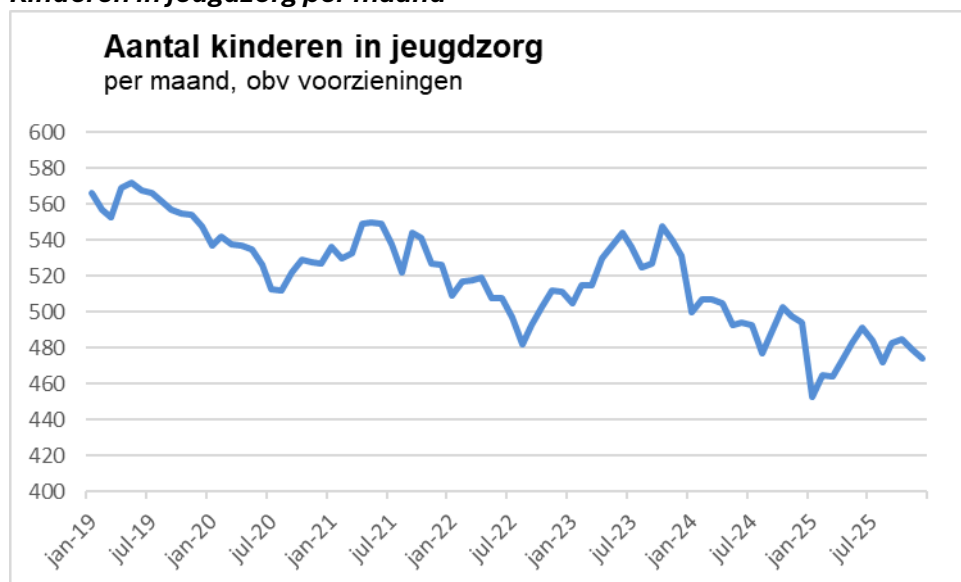
Afgelopen jaar heeft de gemeente de Preventieagenda 2021-2030 uitgevoerd. Hierin zijn meerdere acties uitgevoerd. Voor een uitgebreidere terugblik verwijzen wij u naar het Actieplan Preventie 2025.

3.3 Opgroeien

3.3.1 Jeugdigen in zorg

Gemeenten hebben de plicht om jeugdhulp en ondersteuning te bieden en om alle vormen van jeugdhulp beschikbaar te stellen. Bijvoorbeeld aan jongeren met een beperking, stoornis, aandoening of opgroeioprobleem. Daarbij kan het gaan om hulp aan huis bij problemen in het gezin, maar ook bij psychische en/of gedragsproblemen van kinderen en jongeren.

Kinderen in jeugdzorg per maand

Toelichting

We zien een dalende trend van het aantal kinderen in jeugdzorg.

Duiding

Sinds 2022 geldt het nieuwe woonplaatsbeginsel in de jeugdhulp. Dit betekent dat niet langer de gemeente van de gezaghebbende ouder verantwoordelijk is. De gemeente waar het kind vóór de start van de jeugdhulp met verblijf stond ingeschreven is verantwoordelijk. We weten niet precies of dit heeft geleid tot de daling van het aantal kinderen in jeugdzorg met verblijf. Het woonplaatsbeginsel kan invloed hebben gehad op de daling van het aantal jeugdigen met verblijf. Opsterland volgt de landelijke trend: minder instroom in zware jeugdhulp, maar stijgende kosten per kind.

Sinds 2024 zetten we in op het verbreden van schoolmaatschappelijk werk, de inzet van Praktijkondersteuners (POH) Jeugd bij de huisarts en opvoedondersteuning. Hiermee dragen zij bij aan vroegsignalering en ondersteuning. Daarnaast versterken we preventieve inzet met het programma Opgroeien in een Kansrijke Omgeving (OKO). We blijven werken aan een zorgvuldige balans tussen maatwerk, betaalbaarheid en de inzet op vroegtijdige, lichtere ondersteuning, zodat kinderen zo veel mogelijk thuis kunnen opgroeien met passende hulp in hun eigen

omgeving. In 2025 heeft de raad besloten om de *consulent jeugd op school* te borgen en in formatie uit te breiden na een succesvolle pilot.

3.3.2 Jeugdigen naar school

Overzicht leerlingen tot 18 jaar					
Schooljaar	2020-2021	2021-2022	2022-2023	2023-2024	2024-2025
Primair onderwijs	2.526	2.715	2.422	2402	2402
<i>regulier onderwijs</i>	2.466	2.644	2.362	2349	2359
<i>speciaal onderwijs</i>	60	71	60	53	43
Voortgezet onderwijs	1.629	1.784	1.781	1.737	1.640
<i>regulier onderwijs</i>	1.581	1.710	1.711	1.661	1.562
<i>speciaal onderwijs</i>	48	74	70	76	78
MBO (tot 18 jaar)	380	383	363	364	399
Totaal tot 18 jaar	4.535	4.882	4.566	4.503	4.441
Voortijdig schoolverlaters	54	59	64	63	87
Aantal kinderen met ontheffing van de leerplicht	16	17	13	16	33

Toelichting

Deze cijfers zijn gebaseerd op schooljaren en niet op kalenderjaren. Het aantal voortijdig schoolverlaters en kinderen met ontheffing van de leerplicht is hoger in 2024/2025. Van voortijdig schoolverlaters is sprake van een stijgende trend.

Duiding

De afname van het aantal leerlingen sluit aan bij de demografische krimp in Opsterland en de omliggende gemeenten. Hoewel het leerlingenaantal in het primair onderwijs de afgelopen jaren relatief stabiel is gebleven, wijzen demografische prognoses erop dat ook hier op termijn sprake zal zijn van een dalende trend.

Daarnaast blijft het aantal voortijdig schoolverlaters een hardnekkig aandachtspunt. Om deze ontwikkeling tegen te gaan sluit de gemeente aan bij landelijke en regionale initiatieven, zoals de wet *Van school naar duurzaam werk*, het wetsvoorstel *Terugdringen schoolverzuim* en de regionale aanpak *Schoolaanwezigheid*. Deze trajecten zijn gezamenlijk gericht op het versterken van kansen voor jongeren en het voorkomen van uitval. Door een brede en preventieve focus op schoolaanwezigheid kunnen signalen van verzuim eerder worden herkend en kan met passende ondersteuning worden voorkomen dat jongeren vastlopen in hun school- of leerloopbaan. Intensieve samenwerking tussen onderwijs, zorg en het sociaal domein is hierbij essentieel.

4. Financiën (Participatie, Wmo, Jeugd)

4.1 Participatie

4.1.1 BUIG

Jaar	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
BUIG budget	€ 8.297.711	€ 7.938.362	€ 8.306.167	€ 8.548.754	€ 7.797.395	€ 8.562.078	€ 9.044.179	€ 9.305.208
Uitgaven BUIG	€ 8.328.406	€ 7.986.561	€ 7.727.182	€ 8.056.139	€ 7.480.354	€ 8.154.846	€ 8.695.480	€ 9.508.721
Resultaat BUIG	€ -30.695	€ -48.199	€ 578.985	€ 492.615	€ 317.041	€ 407.232	€ 348.699	€ -203.513

Toelichting

Gemeenten ontvangen van het Rijk een gebundelde uitkering (BUIG) waarin verschillende geldstromen zijn gebundeld tot één geldstroom (art. 69, Participatiewet). De gebundelde uitkering is een specifieke uitkering. De gelden zijn bestemd voor het bekostigen van de uitkeringen in het kader van de Participatiewet, IOAW, IOAZ en Bbz 2004 (levensonderhoud startende ondernemers) en voor de inzet van loonkostensubsidie.

Duiding

In de jaren 2020 tot en met 2024 is structureel een positief resultaat behaald op de BUIG. In 2025 is het resultaat op de BUIG voor het eerst negatief uitgevallen. Dit wordt mede veroorzaakt door de sterke groei van de uitgaven aan loonkostensubsidies. Het definitieve BUIG-budget voor 2025 bedraagt €9,3 miljoen.

De ontvangsten en uitgaven voor de BUIG worden niet apart gepresenteerd in de jaarrekening.

4.2 Wmo maatwerkvoorziening (ZIN/pgb)

Wmo-maatwerkvoorziening (ZIN/PGB)

	Unieke cliënten	2021	2022	2023	2024	2025	B-2025
Huishoudelijke hulp	876	€ 2.536	€ 2.473	€ 2.656	€ 3.223	€ 3.442	€ 3.103
Begeleiding	289	€ 1.348	€ 1.373	€ 1.436	€ 1.628	€ 1.839	€ 1.650
Dagbesteding	111	€ 744	€ 692	€ 652	€ 702	€ 737	€ 800
Vervoer	785	€ 370	€ 359	€ 447	€ 481	€ 519	€ 400
Rolstoel	188	€ 105	€ 88	€ 74	€ 130	€ 124	€ 125
Woonvoorziening	159	€ 274	€ 279	€ 213	€ 186	€ 428	€ 275
Overig	61	€ 100	€ 94	€ 123	€ 242	€ 165	€ 100
Totaal ZIN		€ 5.477	€ 5.358	€ 5.601	€ 6.592	€ 7.254	€ 6.453
PGB	35	€ 294	€ 251	€ 247	€ 226	€ 229	€ 300
Totaal maatwerkvoorziening	1.841	€ 5.771	€ 5.609	€ 5.848	€ 6.818	€ 7.483	€ 6.753
Unieke cliënten 01-01-2025							
Kosten * € 1.000							

Toelichting

De kosten voor de uitvoering van de Wmo bestaan hoofdzakelijk uit de kosten van de maatwerkvoorzieningen in de vorm van zorg in natura (ZIN) en een persoonsgebonden budget (pgb).

Het aantal inwoners in Opsterland dat één of meer vormen van ondersteuning krijgt van de Wmo op 1 januari is 1.841. Een aantal inwoners ontvangt meerdere vormen van ondersteuning.

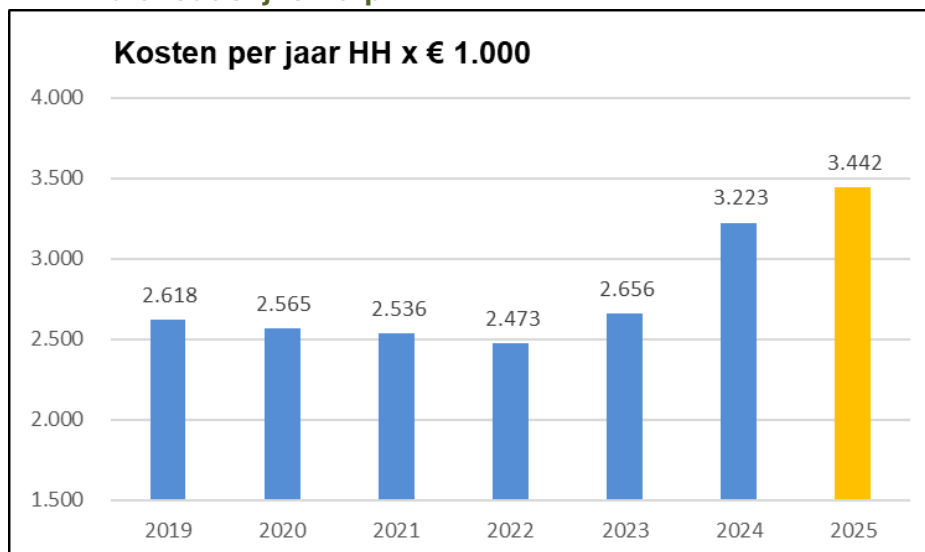
Duiding

Het budget voor de Wmo-maatwerkvoorzieningen (ZIN en pgb) is in 2025 initieel begroot op afgerond €6,8 miljoen. Via aanvragen in de perspectiefbrief is 0,6 miljoen aanvullend budget beschikbaar gesteld. De gerealiseerde kosten in 2025 zijn €7,5 miljoen.

In 2025 zijn de kosten voor Wmo-maatwerkvoorzieningen (ZIN en pgb) t.o.v. 2024 gestegen met ruim 9,8%. Deze stijging wordt grotendeels verklaard door de indexatie van de tarieven.

De stijging van de kosten wordt enerzijds veroorzaakt door een stijging van het aantal huishoudens dat een voorziening heeft voor hulp bij het huishouden. De andere reden is de indexatie van de tarieven.

4.2.1 Huishoudelijke Hulp

Toelichting

De kosten voor huishoudelijke hulp binnen de Wmo bestaan uit drie hoofdelementen: het loon van de hulp (inclusief werkgeverslasten), de overheadkosten van de aanbieder (zoals administratie en coördinatie), en eventuele reiskosten of materiaalkosten. Ook speelt de frequentie en omvang van de hulp (bijvoorbeeld aantal uren per week) een rol in de totale kosten. Gemeenten vergoeden dit via maatwerkvoorzieningen op basis van indicatie.

Duiding

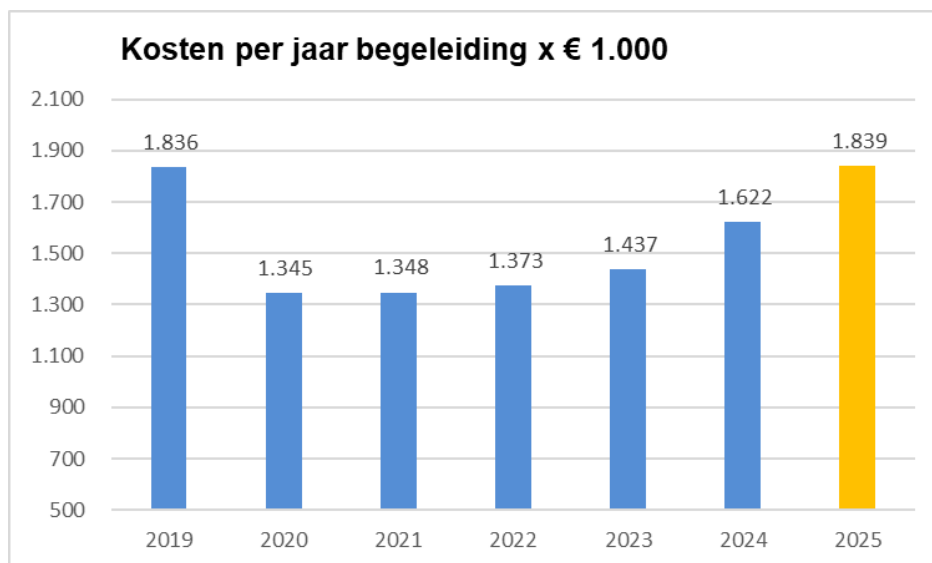
De absolute kosten van huishoudelijke hulp laten dankzij de invoering van het normenkader in de periode 2019-2022 een daling zien, ondanks het stijgende aantal gebruikers en de stijgende gemiddelde uurprijs.

In 2025 stijgen de kosten door vanwege het groeiend aantal huishoudens met een voorziening en door de indexatie van tarieven.

Het toepassen van het normenkader heeft geleid tot een daling van het gemiddeld aantal uren huishoudelijke hulp per week dat wordt gedeclareerd door de zorgaanbieder. Een gemiddelde van 2 uur gedeclareerde zorg per week is de nieuwe norm voor huishoudelijke hulp geworden.

Daarmee hebben we volledig invulling gegeven aan de doelstelling (2,1 uur per week) die tijdens de bezuinigingsronde in 2020 is vastgesteld.

4.2.2 Begeleiding

Toelichting

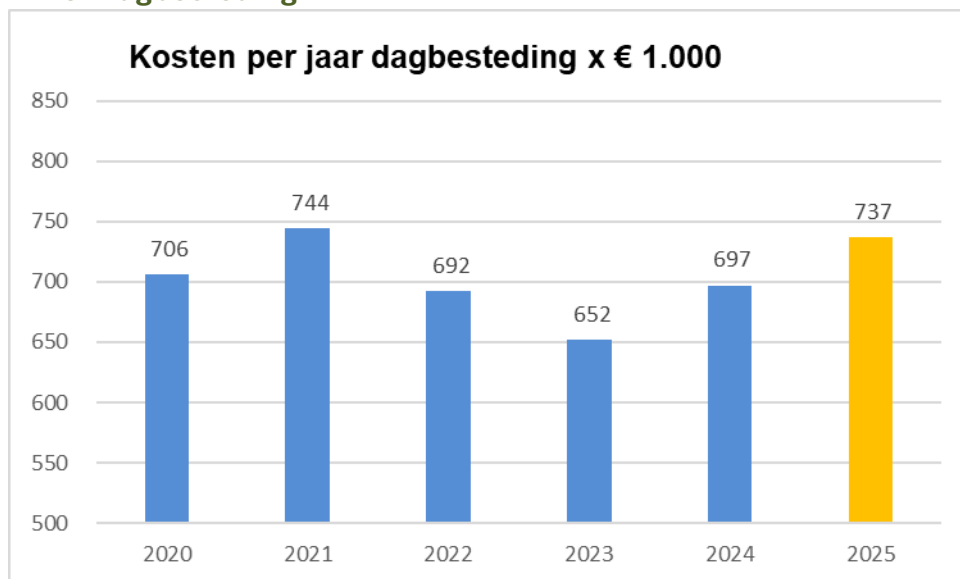
De kosten voor Wmo-begeleiding bestaan uit personeelskosten (zoals salarissen van begeleiders), organisatiekosten (zoals administratie, huisvesting en coördinatie) en eventueel vervoer of gebruik van dagbestedingslocaties. De intensiteit van de begeleiding (individueel of in groepsverband) en het aantal uren per week beïnvloeden de totale kosten. Gemeenten vergoeden deze begeleiding op basis van een indicatie en zorgzwaarte.

Duiding

In 2020 zijn de Wmo-producten voor begeleiding en dagbesteding opnieuw ingekocht. Bij de overgang van 2019 naar 2020 is scherp gekeken naar de indicatie van de zwaarte van de zorg van inwoners. Dit heeft geleid tot een gemiddeld lagere indicatie van de zwaarte van de zorg. Dit heeft weer geleid tot een lagere gemiddelde prijs per uur en lagere kosten voor begeleiding.

Vanaf 2022 zien we de kosten stijgen door een combinatie van meer inwoners met een voorziening en indexatie van tarieven.

4.2.3. Dagbesteding

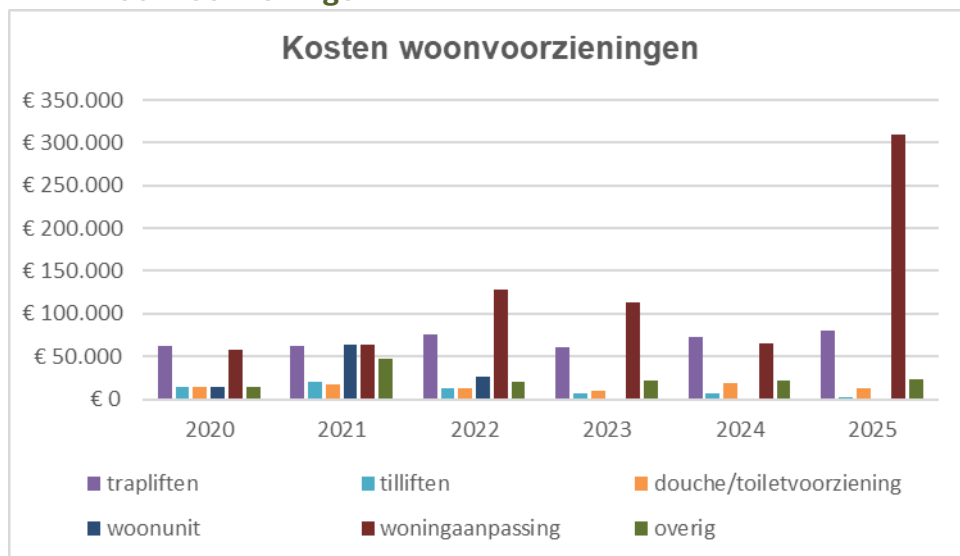
Toelichting

De kosten voor Wmo-dagbesteding bestaan uit personeelskosten voor begeleiding, kosten voor locatie en faciliteiten (zoals huur, onderhoud en materialen), en vervoerskosten van en naar de dagbestedingsplek. De aard van de dagbesteding (licht of intensief) en de benodigde begeleiding per cliënt bepalen mede de hoogte van de kosten. Gemeenten bekostigen dit via een maatwerkvoorziening op basis van een zorgindicatie.

Duiding

De kosten voor dagbesteding zijn in 2025 gestegen ten opzichte van 2024. Deze stijging is grotendeels te verklaren door tariefindexatie. Over de periode 2021–2025 zijn de kosten nagenoeg stabiel gebleven. De totale dagbestedingskosten in 2025 zijn een optelsom van de individuele maatwerkvoorzieningen (€ 737.000) en de collectieve dagbesteding (€ 294.000). Samen een bedrag van € 1.031.000.

4.2.4 Woonvoorzieningen

Toelichting

De kosten voor Wmo-woningvoorzieningen bestaan uit materiaalkosten (zoals trapliften, drempelhulpen of aangepaste badkamers), arbeidskosten voor installatie, en eventueel advies- of ontwerpkosten. De hoogte van de kosten hangt af van de aard en omvang van de aanpassing. Gemeenten vergoeden deze aanpassingen op basis van individuele beoordeling en noodzaak.

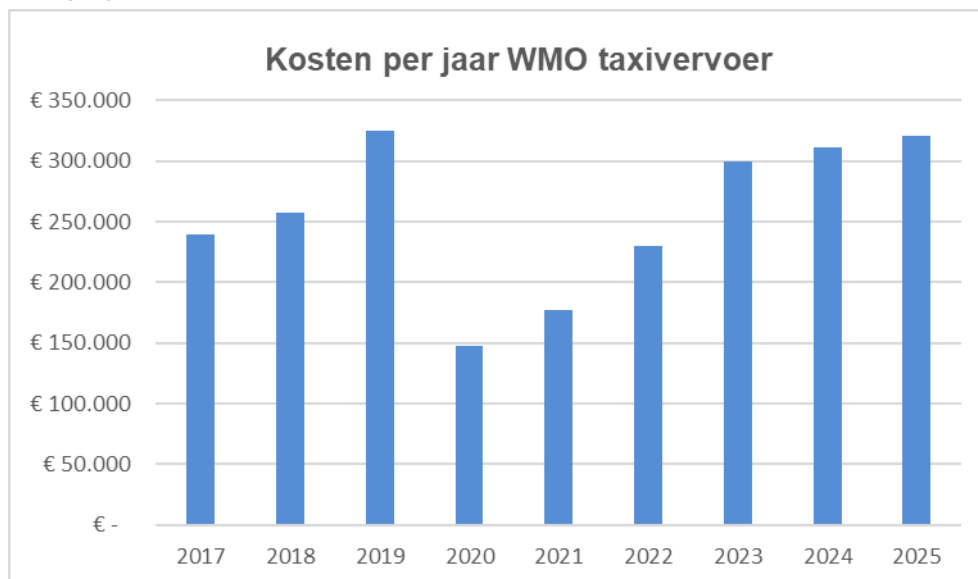
Duiding

De kosten voor woonvoorzieningen bedragen in 2025 in totaal €428.000. Dit is de optelsom van alle zes categorieën in de grafiek. Dit is een forse stijging t.o.v. voorgaande jaren. Er waren in 2025 een aantal kostbare grote woningaanpassingen.

In de kosten genoemd onder 'overig' zijn onder meer de kosten voor onderhoud opgenomen.

De verklaring van de stijging en daling van de kosten hangt nauw samen met het gebruik, zoals beschreven in paragraaf 3.1.3 *Wonen*.

4.2.5 Taxi

Toelichting

De kosten voor Wmo-taxi bestaan uit de ritprijs per kilometer en een starttarief per rit. Daarnaast zijn er kosten voor planning, administratie en inzet van personeel (zoals chauffeurs).

Duiding

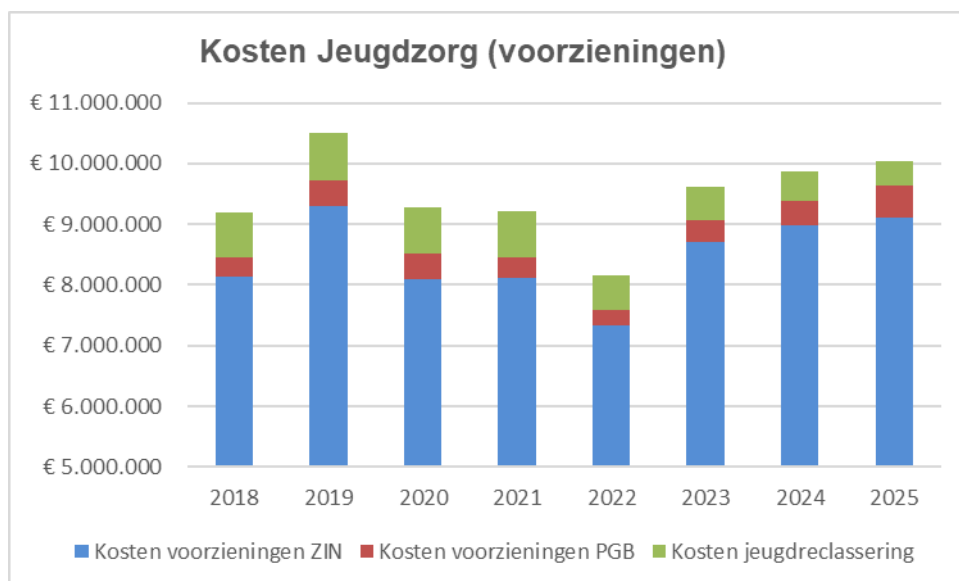
De halvering van het gebruik en daarmee van de kosten in 2020 en 2021 is het gevolg van de corona-pandemie en de aanpassing van het tarief per kilometer en de invoering van het opstaptarief.

Vanaf 2021 zijn het aantal kilometers (en jaarlijks wordt het tarief dat betaald wordt aan de vervoerder ook verhoogd) en daarmee zijn ook de kosten weer gestegen. De brandstofprijzen zijn vanaf 2022 sterk gestegen door de inflatie. Kortom, de kosten van het WMO taxivervoer stijgen door de vraag, de prijs van de dienst en de prijs van brandstof.

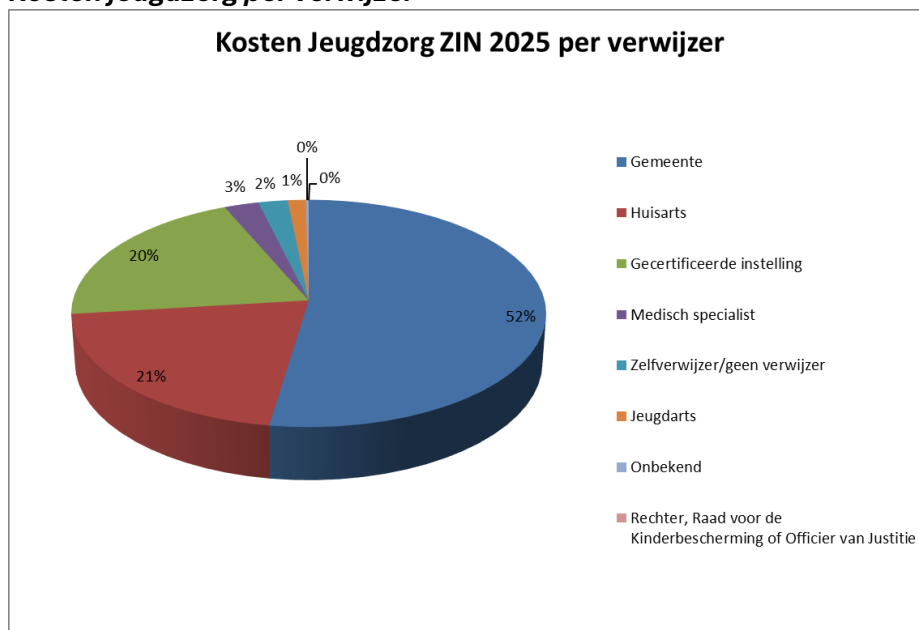
4.3 Opgroeien

4.3.1 Jeugdzorg

Kosten jeugdzorg voorzieningen ZIN en PGB

Kosten jeugdzorg per verwijzer

Toelichting

Het budget voor Jeugd (Zorg in Natura + Persoonsgebonden Budget) bedraagt in 2025 €10,5 miljoen. De kosten voor individuele jeugdzorgvoorzieningen zijn met 3% gestegen ten opzichte van 2024. Deze stijging blijft iets achter bij de indexatie van tarieven voor jeugdzorg. In 52% van de gevallen is de gemeente de verwijzer naar specialistische jeugdzorg (maatwerkvoorzieningen ZIN). Daarnaast is 21% van de verwijzingen afkomstig van de huisarts, waarbij in veel gevallen een consult heeft plaatsgevonden met de POH-Jeugd.

Duiding

De stijging van 3% in jeugdzorgkosten blijft relatief beperkt en onder de gemiddelde tariefindexatie. Dit komt met name door de extra investering die in 2025 is gedaan op contractmanagement, waardoor we scherp hebben kunnen sturen op de toewijzingen. De kosten vielen lager uit dan initieel begroot. Wel blijven de totale kosten fors, met €10,2 miljoen aan uitgaven, wat structureel een groot beslag legt op het sociaal domein.

Dat de gemeente zelf in de helft van de gevallen verwijzer is, toont de mate van directe regie. Dit biedt ook ruimte om via zorgvuldig afwegingskader invloed uit te oefenen op de zorgtoewijzing en kostenontwikkeling. De inzet van POH-Jeugd bij huisartsverwijzingen is hierin positief, omdat vroegtijdige signalering en lichtere ondersteuning kunnen helpen om zwaardere zorgtrajecten te voorkomen. Tegelijkertijd benadrukt dit het belang van het versterken van het voorliggende veld en preventieve voorzieningen, zodat verwijzingen daadwerkelijk passend en doelmatig blijven.

Financiële beheersing blijft daarmee afhankelijk van sturing op verwijsgedrag, inhoudelijke toetsing, én het aanbod in de jeugdketen.

4.3.2 Jeugdzorg 18+

Jaar	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Kosten jeugdzorg 18+	€ 515.000	€ 503.000	€ 542.000	€ 535.000	€ 512.000	€ 480.000	€ 380.000
Aandeel verwijzer gemeente	€ 443.000	€ 432.000	€ 470.000	€ 350.000	€ 440.000	€ 422.000	€ 340.000
Dat is in %	86%	86%	87%	65%	86%	88%	89%
Aandeel verblijf in kosten	€ 244.000	€ 235.000	€ 145.000	€ 281.000	€ 180.000	€ 40.000	€ 45.000

Toelichting

De kosten voor jeugdzorg voor jeugdigen die ouder zijn dan 17 jaar valt in 2025 lager uit dan de voorgaande jaren. In de jaren 2019-2024 bedroegen deze kosten rond de €500.000 per jaar. Het grootste deel van deze kosten is verbonden aan voorzieningen waarbij de gemeente zelf de verwijzer is. Dit betekent dat de gemeente in deze gevallen direct betrokken is bij de toekenning van zorg.

Duiding

Het feit dat de gemeente vaak verwijzer is, geeft beleidsmatig handelingsruimte om eerder te sturen op passende zorg. Door zorgtrajecten levensloopgericht in te richten — met een soepele overgang naar Wmo, Wlz of andere volwassenenzorg — kan zorg effectiever worden ingezet en worden dubbele zorgtrajecten of uitval voorkomen. Investeren in de toegang, met meer focus op continuïteit en maatwerk, is daarmee niet alleen zorginhoudelijk wenselijk, maar ook financieel verstandig.

De ontvangsten en uitgaven voor de Jeugdzorg 18+ worden niet apart gepresenteerd in de jaarrekening.

5. Inwonertevredenheid

5.1 Inwonertevredenheid (Wmo/Jeugd)

Toelichting

5.1 Clienttevredenheid

Doorlopend voert de gemeente Opsterland een onafhankelijk cliëntervaringsonderzoek uit onder inwoners die een ondersteuningsplan hebben ontvangen op basis van de Wmo en de Jeugdwet (wettelijke verplichting).

Het cliëntervaringsonderzoek Jeugdwet 2025 kende een te lage respons voor betrouwbare conclusies. Hierdoor kunnen geen uitspraken worden gedaan over de tevredenheid onder jeugdhulpgebruikers.

Het clientervaringsonderzoek Wmo is wel representatief. Hieruit komt naar voren dat cliënten tevreden zijn over het gesprek met het gebiedsteam:

2023	2024	2025
8,1	7,9	7.8

Ook zijn cliënten nog steeds tevreden met de kwaliteit van de ondersteuning die zij ontvangen van de zorgaanbieder:

2023	2024	2025
7,8	7,8	7,6

De verbeterpunten hebben betrekking op de wachttijden, de nauwkeurigheid, deskundigheid en communicatie rondom huishoudelijke ondersteuning. Daarnaast heeft 79% aangegeven niet te weten dat ze gebruik konden maken van een onafhankelijk cliëntondersteuner. Daartegenover staat dat slechts 7% aangeeft, behoefte te hebben gehad aan een onafhankelijk cliëntondersteuner.

5.2 Klachten

Klachten 2016-2025

Jaar	Aantal klachten
2016	8
2017	7
2018	11
2019	7
2020	6
2021	3
2022	4
2023	9
2024	10
2025	6

Klachten 2025

Onderdeel	Bejegening	Kwaliteit dienstverlening
W&I	1	-
Jeugd	4	-
Wmo	1	-

Toelichting

De klachten hebben betrekking op de dienstverlening van de consulenten Wmo, Jeugd & Hulpverlening en Werk & Inkomen. In de periode 2016 t/m 2021 is enkel het aantal klachten bijgehouden. Met ingang van 1 januari 2022 is ook onderscheid gemaakt tussen bejegening en de kwaliteit van de dienstverlening. We zien dat het aantal klachten beweegt in een brandbreedte van 3 – 11 klachten per jaar.

Duiding

Voor een gemeente van ongeveer 30.000 inwoners, zoals Opsterland, is een aantal van 3 tot 11 formele klachten per jaar relatief weinig. Onze insteek is om de 'klachten' informeel te behandelen. Dat houdt in dat we vaak in gesprek gaan en proberen samen met de klager een passende oplossing te vinden. De huidige wijze van registreren geeft ons meer inzicht en helpt ons om verbeteringen te kunnen doorvoeren.

5.3 Bezwaar en Beroep

Nadat het college een bezwaar heeft ontvangen zijn er een aantal mogelijkheden waarop het bezwaar kan worden afgehandeld.

- Het bezwaar is gegrond. Dat betekent dat de uitkomst van het besluit waartegen bezwaar is gemaakt, middels de beslissing op bezwaar wordt gewijzigd.
- Het bezwaar is ongegrond. Het besluit waartegen bezwaar is gemaakt wordt in stand gelaten.
- Het bezwaar is niet ontvankelijk. Dit houdt in dat een bezwaar niet inhoudelijk in behandeling wordt genomen, omdat het niet voldoet aan de vereisten die in de Awb staan. Dit is bijvoorbeeld het geval als het bezwaar na de bezwaartermijn is ingediend of dat er geen inhoudelijk gronden zijn aangevoerd (en deze ook niet zijn aangevuld nadat daarom is verzocht).
- Het bezwaar wordt door de indiener in getrokken. Een bezwaar kan worden ingetrokken, totdat het college een beslissing op bezwaar heeft genomen. Meestal wordt een bezwaar ingetrokken voordat de Bezwarencommissie advies heeft gegeven, maar kan het ook daarna.
- Een combinatie van bovenstaande uitkomsten is ook mogelijk.

Bezwaren 2025

Categorie	Aantal nieuw	Gegrond	Ongegrond	Niet ontvankelijk	Ingetrokken
W&I	7	1	1	-	4
Wmo	4	-	-	1	3
Jeugd	-	-	-	-	-
Overig	3	1	-	-	1

Toelichting

Er zijn in 2025 in totaal 14 bezwaarschriften ingediend:

- 7 bezwaarschriften ingediend m.b.t. de Participatiewet (W&I);
- 4 bezwaarschriften ingediend m.b.t. Wmo;
- geen bezwaarschriften ingediend m.b.t. Jeugd;
- 2 bezwaarschrift ingediend m.b.t. overig. De bezwaren hebben betrekking op de aanvraag voor gehandicaptenparkeerkaart. Daarvan is één, na nieuw medisch onderzoek, alsnog toegewezen. Het andere bezwaar is ongegrond verklaard, dit in

overeenstemming met het advies van de Bezwarencommissie Opsterland. Het derde bezwaar ging over leerlingenvervoer en is na een herziene beschikking ingetrokken.

Twee van de veertien bezwaren worden in 2026 afgehandeld.

Duiding

Gezien het aantal besluiten dat we nemen beoordelen we het aantal bezwaren als relatief laag. Zeker in verhouding tot wat gegrond wordt verklaard. Dat getuigt van een goede gespreksvoering door de consulenten.

Daarnaast wordt er voordat een bezwaar inhoudelijk wordt behandeld door de bezwarencommissie, contact opgenomen met de bezwaarmaker om het besluit toe te lichten. We zetten hierbij actief in op premediation.

De werkwijze is dat na ontvangst van een bezwaar zo snel mogelijk persoonlijk contact wordt gezocht met de bezwaarmaker. In dit gesprek wordt het genomen besluit toegelicht, is er ruimte voor vragen en wordt onderzocht waar de kern van het bezwaar zit. Waar mogelijk wordt direct gekeken of er een oplossing of aanpassing mogelijk is. Dit kan leiden tot een heroverweging, een nadere uitleg die het besluit verduidelijkt, of aanvullende informatie van de inwoner.

Deze aanpak zorgt ervoor dat bezwaren in sommige gevallen worden ingetrokken, maar ook dat al in een eerder stadium oplossingen worden gevonden, nog vóórdat een formeel bezwaar wordt ingediend. Hierdoor zijn niet alle (potentiële) bezwaren zichtbaar in de cijfers en draagt de werkwijze bij aan een laag aantal formele bezwaarprocedures.